

Br/I
Rolnummer 04/1287
Zaaknummer 219633
Datum vonnis: 26 januari 2005

RECHTBANK 's-GRAVENHAGE
Sector Civiel Recht • Meervoudige kamer

Vonnis in de zaak met rolnummer 04/1287 van:

1. **de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid**
ROCKWOOL LAPINUS PRODUCTIE B.V.,
gevestigd te Roermond,
2. **de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid**
GRODAN B.V.,
gevestigd te Melick en Herkenbosch,
eiseressen,
procureur: mr. P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt,
advocaten: mrs. P.A.M. Hendrick en R.M. Kleemans te Amsterdam,

tegen

de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid
ISOVER SAINT-GOBAIN B.V.,
gevestigd te Geldermalsen,
gedaagde,
procureur: mr. W. Taekema,
advocaten: mrs. W. Hoyng en B.J. van den Broek.

Partijen worden hierna ook aangeduid als “Rockwool” (eiseressen gezamenlijk en in enkelvoud) en “Isover”.

De rechtbank heeft kennis genomen van de volgende stukken:

- de dagvaarding van 11 maart 2004 (met producties),
- de akte houdende rectificatie,
- de conclusie van antwoord,
- de akte houdende overlegging productie zijdens Rockwool.

Ter zitting van 17 december 2004 hebben partijen hun standpunten aan de hand van pleitnotities doen bepleiten door respectievelijk mrs. Hendrick, Kleemans en Van den Broek voornoemd. De pleitnotities bevinden zich bij de stukken.

Voorafgaand aan de zitting is partijen nog te verstaan gegeven dat er niet op mag worden gerekend dat de rechtbank van in het Frans gestelde producties kennis neemt indien deze niet van een vertaling vergezeld gaan, waarop mr. Kleemans per fax (en e-mail) van 16 december 2004 US 4,632,685, US 4,964,978 en US 5,086,585 heeft overgelegd waartegen zijdens Isover geen bezwaar is gemaakt. Dit zijn Amerikaanse equivalenten van de betreffende Franse octrooiaanvragen.

RECHTSOVERWEGINGEN

DE FEITEN

1. Ten processe kan van de volgende feiten worden uitgegaan:
 - a. Isover is houdster van Europees octrooi nr. 0 407 264 (hierna: het octrooi), dat betrekking heeft op '*Brokken voor het kweken zonder grond*'. De publicatie van de verlening van het octrooi heeft plaatsgevonden op 16 juni 1993, naar aanleiding van een aanvraag van 27 juni 1990 met prioriteit van 3 juli 1989. Het octrooi is verleend voor onder meer Nederland.

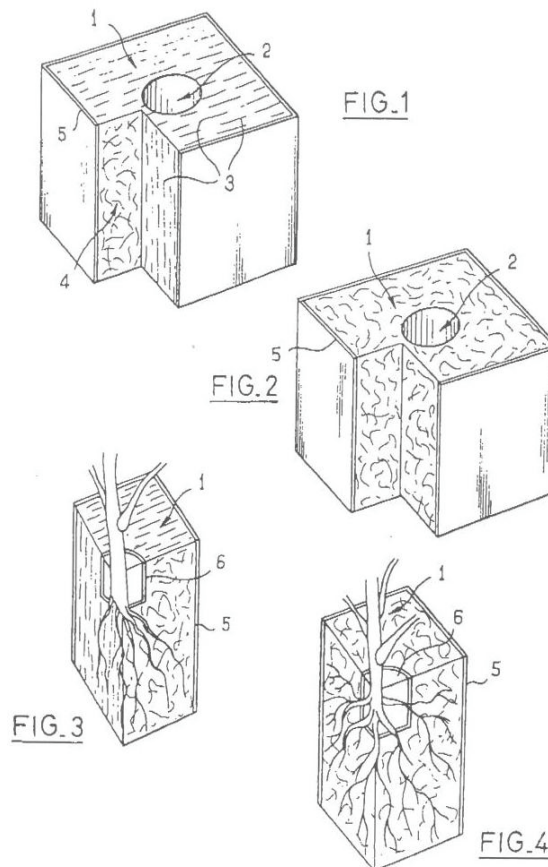
De conclusies van het octrooi luiden (in de officiële Nederlandse vertaling, waarnaar in het hiernavolgende zal worden verwezen tenzij anders vermeld) als volgt:

1. Blokken voor het opkweken van planten zonder aarde, bestaande uit een mineraal vezelmateriaal waarin de vezels onderling met een bindmiddel gebonden zijn, aan de zijkanten eventueel door een ondoorlaatbare foelie omgeven, met het kenmerk, dat de vezels van het materiaal zonder bevoorkeurde oriëntatie opgesteld staan, welk materiaal door verzamelen van de afzonderlijke vezels in de vorm van een vlies of vilt en samenpersen van het vlies in de lengterichting verkregen kan worden, waarbij de mate van samenpersen afhankelijk is van het beginvolume van het vlies.
2. Kweekblok volgens conclusie 1, waarbij de mate van samenpersen in de lengterichting zodanig gekozen is dat het stortgewicht na samenpersen tussen 20 en 30 kg/m³ ligt.
3. Kweekblok volgens conclusie 2, waarbij de mate van samenpersen in de lengterichting tussen 1,5 en 10 ligt.
4. Kweekblok volgens conclusie 1, bestaande uit glasvezels waarvan de gemiddelde doorsnede tussen 2 en 9 µm ligt.
5. Kweekblok volgens conclusie 1, bestaande uit glasvezels waarvan de gemiddelde doorsnede tussen 4 en 7 µm ligt.
6. Kweekblok volgens conclusie 1, bestaande uit glasvezels waarvan het micronair tussen 1 en 7 per 5 g ligt.

In de (originele) Franse tekst luiden de conclusies als volgt:

1. "Cube" pour la croissance de plants dans le domaine de la culture hors-sol constitué d'un matériau fibreux minéral dans lequel les fibres sont liées entre elles au moyen d'un liant, éventuellement gainé sur ses faces latérales par un film imperméable, **caractérisé en ce que** les fibres du matériau sont disposées sans ordre préférentiel quelle que soit la direction considérée, ledit matériau étant susceptible d'être obtenu par collecte des fibres individuelles sous forme d'une nappe ou feutre, et compression de cette nappe dans le sens longitudinal, le taux de compression dépendant de la masse volumique initiale de la nappe.
2. Cube selon la revendication 1 dans lequel le taux de compression longitudinale est choisi de telle façon que la masse volumique, après compression, soit comprise entre 20 et 30 kg/m³.
3. Cube selon la revendication 2 dans lequel le taux de compression longitudinale est compris entre 1.5 et 10.
4. Cube selon la revendication 1 constitué de fibres de verre dont le diamètre moyen est compris entre 2 et 9 micromètres.
5. Cube selon la revendication 1 constitué de fibres de verre dont le diamètre moyen est compris entre 4 et 7 micromètres.
6. Cube selon la revendication 1 constitué de fibres de verre dont le micronaire entre 1 et 7 sous 5 g.

Bij het octrooi zijn de volgende figuren opgenomen:

- b. Het octrooi beschrijft, kort gezegd, substraatblokken die in plaats van aarde worden gebruikt voor het opkweken van planten (in kassen, bijvoorbeeld tomatenplanten). Deze substraatblokken zijn gemaakt van mineraal vezelmateriaal, zoals glas- of steenwol, hetgeen ook in de bouw veel als isolatiemateriaal wordt toegepast. Volgens pagina 4, regel 18- pagina 5, regel 38, van de beschrijving biedt het octrooi het volgende voordeel. De substraatblokken van de stand van de techniek vertoonden een zekere mate van verticale gelaagde structuur (zie figuur 1), waardoor de plantenwortels bij voorkeur van boven naar beneden groeiden, met een beperkte uitwaaiering naar opzij (zie figuur 3). Volgens de uitvinders uit het octrooi kan een verbetering in de groei van de planten (en hun wortels) worden bewerkstelligd, door een materiaal te gebruiken, waarin de vezels niet bij voorkeur in de vorm van lagen liggen, maar zo goed mogelijk lukraak in alle richtingen (zie figuren 2 en 4).
- c. Tegen het octrooi is door Rockwool oppositie ingesteld. De Technische Kamer van Beroep van het EOB heeft op 9 april 2003 (T 0283/02) geoordeeld dat deze oppositie met terugwerkende kracht als ingetrokken moet worden beschouwd.
- d. Op 8 mei 2002 heeft het EOB een gecorrigeerde versie van het octrooi (een zogenaamde B9-versie) gepubliceerd.

DE VORDERINGEN, DE GRONDSLAGEN DAARVOOR EN DE VERWEREN

2. Rockwool vordert (na rectificatie van haar eis waartegen geen bezwaar is gemaakt) dat de rechtbank, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad:
 1. EP 0 407 264 B1 zal vernietigen voor zover het betrekking heeft op Nederland;
 2. subsidiair, zal verklaren voor recht dat Rockwool Lapinus B.V. en Grodan B.V. in Nederland een recht van voorgebruik hebben met betrekking tot EP 0 407 264 B1;
 3. voorwaardelijk, indien Isover zich beroept op EP 0 407 264 B9, zal verklaren voor recht dat EP 0 407 264 B9 van de aanvang af niet geacht wordt de in art. 49 ROW 1995 bedoelde rechtsgevolgen voor Nederland te hebben gehad, althans EP 0 407 264 B9 zal vernietigen voor zover het betrekking heeft op Nederland;
 4. voorwaardelijk, subsidiair, zal verklaren voor recht dat Rockwool Lapinus B.V. en Grodan B.V. in Nederland een recht van voorgebruik hebben met betrekking tot EP 0 407 264 B9;
 5. gedaagde zal veroordelen in de kosten van het geding.

Rockwool stelt daartoe – kort gezegd – dat het octrooi nieuwheid en/of inventiviteit ontbeert in het licht van een aantal voorpublicaties en voorts dat zij de uitvinding van het octrooi (openbaar) heeft voorgebruikt. Hiertegen voert Isover gemotiveerd verweer, waarop – voor zover van belang – in het navolgende zal worden ingegaan.

BEOORDELING VAN HET GESCHIL

B1 of B9 tekst

3. Isover heeft bij antwoord en andermaal ter zitting aangegeven dat zij het octrooi niet verdedigt volgens de B9-tekst, zodat in het navolgende van de B1-tekst zal worden uitgegaan en de vorderingen onder 3 en 4 niet hoeft te worden beoordeeld omdat aldus de voorwaarde waaronder deze zijn ingesteld onvervuld is te achten.

Geldigheid B1-versie octrooi

4. De rechtbank kan de door Rockwool opgeworpen vragen of zij de uitvinding uit het octrooi (al dan niet openbaar) heeft voorgebruikt en of het octrooi inventief is in het midden laten. Zij acht de maatregelen in de conclusies van het octrooi namelijk niet nieuw, waartoe als volgt wordt overwogen.
5. Rockwool heeft aangevoerd dat het octrooi niet nieuw is ten opzichte van EP 0 388 287 A1, dat een prioriteit heeft van 15 maart 1989 en is gepubliceerd op 19 september 1990 (hierna: “EP ‘287’”). Aangezien de prioriteitsdatum van EP ‘287’ voor de prioriteitsdatum van het octrooi ligt, maar nadien is gepubliceerd, terwijl Nederland behoort tot de aangewezen staten, vormt het fictieve stand van de techniek in de zin van artikel 54 lid 3 EOV. Het is derhalve slechts van belang in verband met de beoordeling van de nieuwheid. Deze publicatie is overigens tijdens de verleningsprocedure bij het EOB niet aan de orde gekomen. Volgens vaste jurisprudentie van zowel deze rechtbank als het EOB, dient bij de beantwoording van de vraag of een uitvinding nieuw is te worden nagegaan in hoeverre een publicatie de uitvinding expliciet of impliciet, maar dan wel duidelijk en ondubbelzinnig, aan een gemiddelde vakman openbaart, die daarbij gebruik mag maken van zijn algemene vakkennis.

6. Ten verweere heeft Isover in de eerste plaats erop gewezen dat EP '287 niet een substraat-materiaal zou openbaren zonder bevoorkeurde oriëntatie. De rechtbank verwerpt dit betoog, waartoe als volgt wordt overwogen. In EP '287 wordt op een drietal plaatsen voor meer details over de productie van het substraatmateriaal nadrukkelijk verwezen naar EP A-133 083 (hierna EP '083) dat ziet op zogenaamde isotrope (volgens dat octrooi: zonder richting) vilten van minerale vezels (voor isolatie in de bouw):

Un procédé pour former un feutre de fibres minérales, utile comme substrat pour la culture hors-sol selon l'invention, est décrit par exemple à la demande de brevet européen A-133 083. (kolom 5, regels 44-50)

La figure 4 représente un schéma d'une installation utilisable pour fabriquer des feutres de fibres minérales utiles comme substrat pour la culture hors-sol et décrit à la demande de brevet européen A-133 083. (kolom 6, regels 3-7)

Pour plus de détails sur un procédé et un dispositif utilisables pour obtenir un feutre utile pour la production de substrat hors-sol selon l'invention, on se reportera à la demande de brevet européen A-133 083, mentionnée précédemment. (kolom 7, regels 38-42)

Volgens de kop van EP '083 gaat het in die aanvraag evenzeer, net als in het octrooi, om de productie van vilten of vliezen waarvan de vezels in alle richtingen wijzen (als gezegd, isotroop materiaal). Aldus is in EP '287 zelfs expliciet geopenbaard dat de substraten met een ongeoriënteerde vezelstructuur volgens EP '083 worden gebruikt als substraat-materiaal voor de kweek van planten zonder grond. Hierbij zij nog opgemerkt dat het octrooi evenzeer aangaande de productie van het substraatmateriaal verwijst naar de productiewijze volgens EP '083, zie bijvoorbeeld pagina 6, regels 2-4.

7. Aan dit oordeel doen de enkele andere passages uit EP '287, waarop Isover zich heeft beroepen en waaruit volgens haar zou moeten worden afgeleid dat de vezels van de aldaar beschreven vilten/vliezen wel degelijk nog enige mate van richting vertonen, onvoldoende af. Zo heeft Isover erop gewezen dat ten aanzien van figuur 2 in EP '287 wordt aangegeven dat (in vertaling) “de richting (van de vezels, rechtbank) in de dwarsrichting overwegend, en zoals gewoonlijk, evenwijdig aan het boven en ondervlak van het vlies” blijft (kolom 5, regels 32-40). Voorts beroept Isover zich op de passage in kolom 4, regels 23-30, van EP '287 waar wordt gemeld dat men de substraten “een eventuele rotatie over 90°” kan laten ondergaan. Naar het oordeel van de rechtbank kan dit een en ander evenwel niet anders worden begrepen dan dat volgens de productiemethoden als gebruikt in EP '287 niet altijd een volmaakt ongeoriënteerd product wordt verkregen (de rechtbank merkt op dat haar dit een realistisch uitgangspunt lijkt nu partijen het erover eens zijn dat de vezels tijdens hun productie aanvankelijk wel een richting vertonen maar vervolgens door de maatregelen uit EP '083, vooral: longitudinale compressie, worden “verward”¹) en dat het voor dát geval zinnig is te roteren. Ook uit figuur 2 van EP '287 kan de rechtbank niet afleiden dat de vezels wel een richting zouden vertonen.

¹ Ten algemene geldt immers dat als een materiaal als het onderhavige op een bepaald moment een zekere ordening heeft vertoond het zeer lastig, zonet onmogelijk, zal zijn om op mechanische wijze (door compressie) ervoor te zorgen dat daarna weer een volmaakte chaos wordt bereikt.

8. Zelfs echter indien de gemiddelde vakman deze passages niet aldus op zou vatten, dan moet het gebruik van het woord “éventuelle” in verband met de uit te voeren rotatie (die behoeft derhalve niet steeds te worden uitgevoerd), gelezen in samenhang met vorengenoemde passages over EP '083 dat, als gezegd, juist ziet op het verkrijgen van ongeoriënteerd vezelmateriaal voor de bouw, ertoe leiden dat ook voldoende ongeoriënteerd materiaal volgens het octrooi (impliciet) geopenbaard is te achten. De vakman begrijpt dan immers dat niet voor alle gevallen in EP '287 wordt aangeraden om het materiaal te roteren; dat is immers zinloos indien het volkomen ongeoriënteerde product volgens EP '083 wordt bereikt. Rotatie heeft echter wel zin indien – ondanks alle voorzorgen – toch nog vezelmateriaal met enige oriëntatie is verkregen. Op dit laatste geval slaat het gebruik van “éventuelle”, zodat ook het eerste, zij het impliciet, maar voldoende direct en ondubbelzinnig, wordt geopenbaard.
9. In de tweede plaats stelt Isover (voor het eerst bij pleidooi) zich op het standpunt dat het octrooi zou zien op substraatblokken voor een eerder stadium in het kweekproces (namelijk dat van zaailingen, pas ontkiemde plantjes) dan EP '287 dat zou zien op een daaropvolgend stadium, dat wil zeggen zogenaamde kweekmatten of –broden voor het volgroeien van de planten. Isover stelt in dit verband dat het Franse woord “plant” in het Nederlands zou moeten worden vertaald met “zaailing”, terwijl eerst het Franse “plante” kan worden vertaald met het Nederlandse “plant”. Aldus stelt zij feitelijk dat de door haarzelf ingediende vertaling van het octrooi met conclusies onjuist is (conclusie 1 volgens de vertaling ziet immers op “planten”, zie r.o. 1.a). Wat er verder zij van de juistheid en toelaatbaarheid van die nieuwe stellingname², ook die vermag Isover niet te baten. Zoals ter zitting desgevraagd door haar is toegegeven, zijn de substraatmaterialen (los van vorm en omvang) voor alle kweekstadia hetzelfde, waarbij slechts andere dichtheden worden gehanteerd al naar gelang de dikte van de wortels die bij een ontkiemende plant vanzelfsprekend veel kleiner is dan bij een plant in een later groeistadium.³ Verder is ter zitting duidelijk geworden dat de gemiddelde kweker de plant in zijn kassen (zonder grond) al deze kweekstadia laat doorlopen (van kiem tot volgroeide plant). Met Rockwool acht de rechtbank het bij deze stand van zaken behorend tot de algemene vakkennis dat een vakman weet dat het substraatmateriaal ontwikkeld voor het ene groeistadium ook kan worden toegepast voor een ander groeistadium, zodat hij bij de openbaarmaking van het ongeoriënteerde substraatmateriaal voor volgroeide planten in EP '287 direct en ondubbelzinnig zal “meelezen” dat dit ook kan worden toegepast als substraatmateriaal in andere kweekstadia, zoals (in blokken) voor zaailingen.
10. De rechtbank laat dan nog daar dat de vakman zelfs reeds in EP '287 leest dat de daarin beschreven uitvinding niet alleen betrekking heeft op het volgroeien van de planten maar ook op andere groeistadia, waaronder derhalve zaailingen. Volgens de eerste regels van EP '287 immers geldt dat “La présente invention concerne un

² Rockwool heeft in de eerste plaats betwist dat dit onderscheid in het Frans zou moeten worden gemaakt. Isover had verder bij antwoord onder randnummer 24 al aangegeven dat “Alle conclusies van het octrooi beperken zich tot zgn. “cubes” voor het kweken van planten.” (onderstreping rechtbank), welke stelling niet goed te verenigen lijkt met de thans ingenomen positie.

³ Vandaar ook dat in de figuren van het octrooi (zie r.o. 1.a) een uitsparing 2 is te zien in de blokken waarin een corresponderend blokje substraat (van hogere dichtheid) met een plantje uit een eerder groeistadium wordt geplaatst.

substratpour la culture des plantes” (kolom 1, regels 1-3)”. Het is duidelijk uit de direct daaropvolgende alinea’s in de beschrijving dat daarmee het begrip planten in zijn algemeenheid is bedoeld, te weten de weinig ontwikkelde “plants” en de verder ontwikkelde “plantes”. Zie kolom 1, regels 17-37:

Il est connu que différents substrats sont nécessaires pour la culture des plantes et qu'ils dépendent de l'état de croissance de ces plantes. En effet, au fur et à mesure du développement des plantes, les substrats doivent avoir un volume plus grand et une structure permettant de leur offrir les éléments dont elles ont besoin (eau, air, solutions nutritives) et la place suffisante pour le développement des racines.

Actuellement, la culture hors-sol en serre comprend au moins deux étapes. La première correspond à la croissance des plants et demande des substrats appelés souvent cubes, peu volumineux, leur système racinaire étant peu développé. Au cours de la deuxième étape, les substrats de faible volume sont placés sur des substrats de volume plus important, aussi appelés "pains", pour permettre un développement plus complet des racines et une bonne croissance des plantes. Les substrats "pains" portent, en général, plusieurs petits substrats dits "cubes".

Dat de uitvinding van EP ‘287 dan “plus particulièrement” ziet op de tweede categorie van niet zozeer “plants” als wel de meer ontwikkelde “plantes” maakt nog niet dat de vakman daaruit zou begrijpen dat deze uitvinding dan ook uitsluitend betrekking heeft op die meer ontwikkelde planten. Integendeel, uit die woorden leidt de deskundige naar het oordeel van de rechtbank veeleer af dat de uitvinding daar weliswaar meer in het bijzonder op ziet, maar niettemin ook op de minder ontwikkelde planten, zoals zaailingen. Dat EP ‘287 uitsluitend betrekking zou hebben op substraten voor de verder ontwikkelde planten valt bovendien niet te lezen in de conclusies van die aanvraag die zijn gericht op een “substrat pour culture hors-sol...” zonder dat daarbij “plant” of “plante” wordt genoemd. Daarmee is duidelijk dat ook dit argument geen nieuwheid kan brengen.

Slotsom

11. Gelet op het voorgaande staat vast dat conclusie 1 van het octrooi in het licht van EP ‘287 niet nieuw is en behoeven de overige documenten en stellingen waarop Rockwool zich in dit kader nog had beroepen geen bespreking. Isover heeft zich niet verweerd tegen de stelling van Rockwool dat daarmee tevens de volgconclusies niet nieuw zijn te achten, zodat het gehele octrooi zal worden vernietigd. Aan het subsidiair onder 2 en voorwaardelijk onder 3 en 4 gevorderde komt de rechtbank niet toe. Isover zal als de in het ongelijk gestelde partij in de proceskosten worden veroordeeld.

BESLISSING:

De rechtbank:

VERNIETIGT EP 0 407 264 B1 voor zover het betrekking heeft op Nederland;

VEROORDEELT gedaagde in de op deze procedure vallende kosten, tot aan deze uitspraak aan de zijde van eiseressen begroot op EUR 328,40 aan verschotten en EUR 1356,- aan procureurssalaris;

VERKLAART dit vonnis, wat de proceskostenveroordeling betreft, uitvoerbaar bij voorraad;

WIJST het meer of anders gevorderde AF;

Aldus gewezen door mrs. J.W. du Pon, E.F. Brinkman en J.L. Driessen en uitgesproken ter openbare terechtzitting van 26 januari 2005 in tegenwoordigheid van de griffier.